

*Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 342.724-053.31
DOI: 10.46793/XIVMajsko.727DJ*

ПРИМЕР ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПОРОДИЉА У НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ*

Резиме

У раду се анализира пракса онемогућавања равноправног третмана научно-истраживачког рада наставница и сарадница на примеру једног факултета. Напором логичког повезивања чињеничног описа конкретног случаја са релевантним правним прописима, учињен је покушај стварања аргументованог утиска о неопходности промене критиковане праксе. Аутор сматра да не постоји уставни и законски основ којим би се могла оправдати евидентирана дискриминација. Спроведеним истраживањем предложено је решење да се престане са таквом праксом, како би се успоставио систем пуне једнакости у осетљивом сегменту права породиља да буду подједнако вредновани резултати њиховог научно-истраживачког деловања током трајања породилског одсуства.

***Кључне речи:** породиље, високо образовање, научно-истраживачки рад, родна равноправност, дискриминација.*

1. Увод

Пружање услуге високошколског образовања представља вишедимензионалан процес у који је неодвојиво инволвирана научно-истраживачка делатност. Функционалност високошколских установа подразумева њихове наставне и научне капацитете, јер процесу едукације претходе утврђена научна знања која је потребно правилно пренети академској заједници као примарном адресату. Осим тога, свакако да је и шира друштвена заједница посебно заинтересована за пријем и примену резултата научног истраживања. Интегративност високог образовања огледа се и у паралелној егзистенцији наставе и науке, како би се на институционалној равни рационално одговорило

---

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу "XXI век – век услуга и Услужног права", бр. 179012, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

потребама друштвеног развоја.¹ А како је жаришни идејни извор институционалног деловања објективизирана скупина индивидуа, онда је оправдано размотрити и један аспект тог људског фактора који реализује разматрану друштвену професију високог образовања.

Централни предмет насловљеног рада условно је прихватљивог одређења, с обзиром на његову радну фокусираност. Да није хипотетичког става о дискриминацији било би излишно посебно позиционирати колегинице у односу на колеге, али управо нам је полазни став о примеру повреде равноправности дао за право да спроведемо ово истраживање.

У циљу разумевања проблема, ево његовог описа. Као и на другим високошколским установама чији је оснивач држава, запослени наставници и асистенти на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу примају зараде из буџета Републике Србије. Осим тога, из сопствених прихода остварених по основу наплате школарина од студената, одређени део издваја се за финансирање научно-истраживачког рада. По том основу, наставници и сарадници имају додатне месечне приходе, уз обавезу да једном годишње у факултетском зборнику радова објаве резултате свог научно-истраживачког рада учешћем у интерном факултетском пројекту. Висине примања по овом основу везане су за коефицијенте и висину основне зараде, а у суштини се своди на уједначено финансијско вредновање постигнутих резултата у оквиру интерног научно-истраживачког деловања.

На дискриминацију се наилази приликом ускраћивања права одређеним наставницама и асистенткињама да резултати њиховог научно-истраживачког рада буду равноправно финансијски вредновани са свим осталим запосленим наставницима и асистентима. Јер, док се нека колегиница налази на породилском одсуству, њој се не исплаћују тзв. ауторски хонорари током читавог периода трајања породилског одсуства, без обзира на чињеницу да се бавила научно-истраживачким радом, те се оваквом праксом, по нашем мишљењу, врши повреда релевантних правних прописа (Устава Републике Србије, ЕКЉП, Конвенције о заштити материнства МОП, Закона о забрани дискриминације, Закона о равноправности полова, Закона о високом образовању, Закона о научноистраживачкој делатности...). Полазећи од друштвеног значаја радњања и принципа једнакости, недопустиво је прописе тумачити на штету оних колегиница које су оствариле право на породилско одсуство или одсуство са рада ради неге детета.

Из назначеног описа проблема који се третира у овом раду, произлази потреба за истраживачком анализом у циљу провере да ли је правно

---

¹ Ова интегративност је потврђена и законском одредбом: „4) јединство наставе, научноистраживачког, односно уметничког рада и иновативне делатности, као и стручног рада”.- чл. 4. ст. 1. т. 1) Закона о високом образовању, “Сл. гласник РС”, бр. 88/2017. На обављање научно-истраживачке делатности од стране факултета примењује се Закон о научно-истраживачкој делатности.

прихватљива објашњена пракса на огледном примеру једне високошколске установе, док у њену етичку неприхватљивост аутор нема дилему.

2. Забрана дискриминације у правном поретку Републике Србије

Принцип једнакости спада у ред оних темељних вредности на којима почивају и човек и друштво: саставни део структуре људске личности огледа се у његовој потреби да буде подједнако третиран са другим људима у зајендици. Такви пориви човекове личности стављају пред друштвену заједницу изазов да одговори тим тежњама успостављањем правила о једнакости. Овај изазов се затим претаче у задатак права да креативно осмисли правна решења, којима ће се обезбедити конзистентност државно-правног поретка. И тако се стиже до забране дискриминације као основног правног принципа који је уграђен у темељну структуру савремених позитивно-правних поредака. Уважавајући примаран ауторски изазов, пажњу за почетак поклањамо основним поставкама оног дела правног поретка Републике Србије који је нормативно усмерен ка заштити равноправности.

Правну конструкцију забране дискриминације у правном поретку Републике Србије чини умрежен нормативно-институционални систем од кога се очекује делотворно остваривање принципа једнакости. Комплекс правних правила првенствено је садржан у Уставу Републике Србије и Закону о забрани дискриминације, али и у другим законима. Поред тога, потребно је имати у виду Европску конвенцију о људским правима (у даљем тексту: ЕКЉП) и друга релевантна међународно-правна акта. Када је реч о уставним решењима, са становишта истраживачког интереса који имамо овом приликом, потребно је истаћи општа и начелна уставна правила о једнакости, као и она која су непосредно примењива, а суштинску пажњу посветити проблему родне равноправности.

Уставним концептом принципу једнакости приступа се посебним нормативним издвајањем принципа забране дискриминације, тако што се истиче: начелан став о томе да су пред Уставом и законом сви једнаки; да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације; да је забрањена свака дискриминација (непосредна или посредна и по било ком основу); и да је оправдано постојање позитивне дискриминације.² Осим тога, саставни део сврхе уставних јемстава људских права чини и очување „једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, заснованом на начелу владавине права.“³ Овом начелном нормативном конструкцијом уставотворац истиче суштину уставних гаранција људских права, која би била обесмишљена уколико се не би тежило

² Чл. 21. Устава Републике Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006.

³ Чл. 19. Устава Републике Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006.

циљу са крајњим дометом његовог остаривања – а то је принцип једнакости. Стога у темељној подлози структуре сваког појединачног људског и мањинског људског права и слободе увек треба препознати једнакост; и онда када се тумаче и онда када се примењују релевантне правне норме. У случају двосмисленог разумевања правог значења одредбене садржине норме о људском праву предност увек треба дати оном значењу којим се обезбеђује делотворно остваривање једнакости у односима између појединаца или група појединаца. Логичким уважавањем претходних одредбених исказа, постаје јасно да се „забрана дискриминације појављује као одраз принципа једнакости, тј. она је правни одговор на уставотворчеву аргументацију о циљу егзистенције људских права у уставном тексту и државно-правном поретку“.⁴ Евентуална недоумица о самосталној нормативној и практичној егзистенцији принципа забране дискриминације представљала би реликт превазиђеног приступа ЕКЉП о немогућности аутономног позивања на повреду принципа једнакости без истовременог везивања за повреду неког појединачног људског права. Члан 14. ЕКЉП је заиста и предвиђао неаутономност забране дискриминације, али је он нормативно и у судској пракси превазиђен доношењем посебног Протокола XII уз ЕКЉП, којим је изрчито прописана аутономност забране дискриминације. Зато и не може бити спорно да је у уставном систему Републике Србије примењен принцип потпуне самосталности принципа једнакости.

Додатна потврда томе огледа се и у постојању посебног Закона о забрани дискриминације⁵ који представља тзв. кровни закон, којим се подуставним рангом формулише нормативно-правно утемељење и тежиште принципа једнакости у државно-правном поретку Републике Србије. Овим прописом регулисано је и изведено из Устава законско значење дискриминације, уз прецизнија одређења облика дискриминације, посебних случајева дискриминације и прописивање институционалних механизма заштите од дискриминације.

Како смо се на самом почетку определили за проблематизацију дискриминације научних радница у области високог образовања на једном примеру, онда у наредном делу рада истраживачки фокус сужавамо на проблем родне равноправности. (Ради појмовно-термиолошког прецизирања потребно је имати у виду разлику између пола и рода. Појам пола извире из природе, односно, биолошких карактеристика, а појам рода нам долази из друштва, па представља друштвено конструисан сет улога и одговорности повезаних са девојчицама и дечацима или женама и мушкарцима.⁶ На сличан

---

⁴ Ђорђевић, С., Палевић, М., *Заштита људских права*, Крагујевац, 2017, стр. 94.

⁵ „Сл. гласник РС“, бр. 22/2009.

⁶ Видети: *Rodna ravnopravnost (priručnik za predavače)*, Republic of Slovenia, Ministry of Foreign Affairs, *Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije*, priredila: A. Ramšak, http://www.ijp.rs/uploads/editor/joined_document.pdf приступљено: 02.04.2018.

начин термилошки се одређује разлика између пола и рода у Закону о равноправности полова (пол се односи на биолошке карактеристике лица; род је појам који означава друштвено успостављене улоге, положаје и статусе жена и мушкараца у јавном и приватном животу, а из којих услед друштвених, културних и историјских разлика проистиче дискриминација заснована на биолошкој припадности одређеном полу),⁷ и у Нацрту Закона о родној равноправности: „појам род означава друштвено одређене улоге, понашања, активности и атрибуте које дато друштво сматра прикладним за жене и мушкарце; пол се односи на биолошке карактеристике жена и мушкараца.“⁸

Посебном начелном одредом Устава Републике Србије прописано је да „држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности“.⁹ Иако начелна, ова уставна одредба представља значајно уставотворчево признање о неопходности успостављања суштинске равноправности жена и мушкараца. Управо због чињенице њене општости, цитирана одредба представља основ вишеструке обавезе законодавца за даље и детаљније регулисање многобројних области друштвеног живота у којима је нужно испоштовати прописану равноправност. Али, истовремено постоји и обавеза свих надлежних друштвених институција да приликом доношења општих и појединачних правних аката и приликом решавања појединачних права и обавеза увек воде рачуна о обавези успостављања назначеног облика равноправности.

Закон о забрани дискриминације тренутно је релевантан поводом описаног проблема с почетка овог рада у смислу разумевања дискриминације по основу пола и дискриминације у области рада. Тзв. полна дискриминација постоји „ако се поступа противно начелу равноправности полова, односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота“.¹⁰ Законодавац под дискриминацијом у области рада подразумева нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаких условима свих права у области рада, па се између осталог истиче и право на „једнаку накнаду за рад једнаке вредности“.¹¹ Заштићени субјект у овом случају је

⁷ „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

⁸ Нацрт Закона о родној равноправности, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/300817/300817-vest15.html>

Приступљено: 03.04.2018.

⁹ Чл. 15. Устава Републике Србије. Ramšak, http://www.ijp.rs/uploads/editor/joined_document.pdf приступљено: 02.04.2018.

⁹ „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

¹⁰ Чл. 20. ст. 1. Закона о забрани дискриминације.

¹¹ Чл. 16. ст. 1. Закона о забрани дискриминације.

лице које је у радном односу,¹² па су наведени сегменти у овом делу довољни да их доведемо у везу са лицем из описаног проблема који нас је подстакао да сачинимо овај рад. Подсећамо да је истраживачки пројекат настао на основу хипотезе о дискриминисаности жена-породиља које су запослене на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу поводом праксе нефинансирања учешћа и активности у факултетском научно-истраживачком пројекту током трајања породиљског одсуства. Аутор сматра да се анализом цитираних одредби Закона о забрани дискриминације стичу услови да се чињенично стање описаног проблема подведе под значење дискриминације у области рада, и то конкретно јер се породиљама ускраћује право на једнаку накнаду за рад једнаке вредности. У смислу овог Закона, дискриминаторно поступање је засновано на породиљском статусу повезаним са родним идентитетом.

Законом о равноправности полова на посебан нормативан начин уређена су питања стварања једнаких могућности „остваривања права и обавеза, предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији“.¹³ Логичко подвођење чињеничног стања из описаног случаја под норме Закона о равноправности полова доводи нас до релевантности одредаба чл. 16. и 17. овог Закона. Јер, „одсуствовање са посла због трудноће и родитељства не сме да буде сметња за избор у више звање, напредовање и стручно усавршавање“;¹⁴ а осим тога, право је запослених да „без обзира на пол, остварују право на једнаку зараду за исти рад или рад једнаке вредности код послодавца, у складу са законом којим се уређује рад“.¹⁵

3. Научно-истраживачки рад и породиљско одсуство

Како су лица из описаног предметног случаја у овом истраживању запослене наставнице и сараднице у једној високошколској установи, онда је неспорна примењивост Закона о високом образовању и Закона о научно-истраживачкој делатности. Један од законски утврђених нормативних принципа високог образовања јесте и „поштовање људских права и

---

¹² Осим лицу које је у радном односу Законом се пружа заштита од дискриминације у области рада и лицу које обавља привремене и повремене послове или послове по уговору о делу или другом уговору, лицу на допунском раду, лицу које обавља јавну функцију, припаднику војске, лицу које тражи посао, студенту и ученику на пракси, лицу на стручном оспособљавању и усавршавању без радног односа, волонтеру и сваком другом лицу које по било ком основу учествује у раду.- одредба чл. 16. ст. 2. Закона о забрани дискриминације.

¹³ Чл. 1. Закона о равноправности полова, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

¹⁴ Чл. 16. ст. 2. Закона о равноправности полова, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

¹⁵ Чл. 17. Закона о равноправности полова, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

грађанских слобода, укључујући забрану свих видова дискриминације“,¹⁶ чиме су испоштовани обавезујући уставни „налози“ и нормативни ставови „кровног“ Закона о забрани дискриминације. Уважавајући чињеницу специјалности Закона о високом образовању, потребно је имати у виду да се налазимо на терену специфичности радног ангажмана учешћем у факултетском научно-истраживачком пројекту. Тим поводом, аутор скреће пажњу и на одредбу, којом се под академским слободама, између осталог, подразумева и „слобода научноистраживачког и уметничког рада, укључујући слободу објављивања и јавног представљања научних резултата...“.¹⁷ На овом месту је пожељно упитати се о значењу третираног облика академске слободе, јер слобода постоји у правно регулисаном оквиру и у оном форматираним обиму, којим се не угрожавају други правни принципи. Дакле, на једној страни налази се слобода научноистраживачког рада, објављивања и јавног представљања научних резултата колегијално из описаног предметног случаја које су у статусу породиља за време трајања породиљског одсуства. Испуњавање те слободе подразумева научно-истраживачко дејствовање, које онда треба смислено повезати и са релевантним законским правилом о прихватљивим критеријумима за одговарајуће вредновање квалитета научно-истраживачког рада. У том смислу, аутор сматра да разумевање вредновања треба да обухвати објективно уважавање објављених научних радова кроз њихову одговарајућу категоризацију са прописаним квантитативним исказом, што представља саставни део опуса резултата научних истраживача. Међутим, осим тога, вредновање резултата нечијег научно-истраживачког деловања у оквиру институционално организоване групе истраживача подразумева и одговарајућу финансијску подршку сразмерно уложеном напору током истраживања. Дакле, основ за финансијски апсект овог вредновања треба да буде заснован на уједначеним критеријумима како би вредновање суштински било условљено количином уложеног научно-истраживачког труда и постигнутим резултатима. Једина логична претпоставка јесте да је за остварен исти резултат научно-истраживачког деловања уложена иста количина научно-истраживачког напора. С обзиром да се у третираном огледном случају радови свих аутора објављују у истом научном делу (зборнику) са истом категоризацијом свих објављених радова онда је за очекивати да сви буду финансијски вредновани на исти начин – подједнако. За разлику од тога, иако је научна радница (која је породиља) уложила исту количину научно-истраживачког напора и постигла исти научно-истраживачки резултат, остаје ускраћена за финансијски апсект вредновања тог резултата током трајања породиљског одсуства.

¹⁶ Чл. 4. ст. 1. т) 4. Закона о високом образовању, „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017.

¹⁷ Чл. 5. ст. 1. т. 1) Закона о високом образовању, „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017.

Неосновано је овакву ситуацију аналогijом везати за права породиља сходно Закону о раду и Закону о финансијској подршци породицама са децом,¹⁸ јер се решења ових законских прописа односе на уговорену сталну месечну зараду за обављени рад и време проведено на раду. Основ за исплату поводом уложеног научно-истраживачког напора и објављених научних резултата требало би да је регулисан посебним општим актом којим високошколска установа утврђује расподелу сопствених прихода,¹⁹ те аутор сматра почетну хипотезу додатно основаном, јер нема препрека равноправном вредновању резултата научно-истраживачког рада колегицима током трајања породиљског одсуства.

Разумевању потребе поштовања принципа родне равноправности на приказаном примеру може бити од помоћи и упознавање са нормативном суштином Нацрта Закона о родној равноправности, чије је коначно обликовање и усвајање најављено још пре две године.²⁰ Аутор је мишљења да садашњи правни оквир Републике Србије не садржи препреке ка успостављању пуне равноправности породиља у разматраном случају, с тим што за потребе овог рада, у смислу правилног разумевања родног сензибилитета није згорег истаћи очекиване законске тенденције у области финансирања активности, уз поштовање принципа равноправности. Тако се у тексту назначеног Нацрта изричито забрањују неједнаке зараде за исти рад или рад једнаке вредности, те се родна дискриминација одређује да постоји „када се за исти рад или рад једнаке вредности исплаћује већа, односно мања плата, односно зарада и друга накнада за рад, у зависности од тога ком полу припада запослени и радно ангажовани“.²¹

На значај опрезног приступа приликом решавања осетљивих питања као што је проблематизација неадекватног вредновања резултата научно-истраживачког рада наставница и сарадница, указују нам и општи ставови који проистичу из правне праксе решавања случајева дискриминације: „Запосленим женама које се одлуче да роде дете, шаље се порука да им прети опасност да ће по повратку на рад на неки начин бити деградиране, без обзира на њихова постигнућа у послу и труд који су уложиле пре одласка на трудничко/породиљско боловање“.²² А у разматраном случају заправо се ради о постигнућима и труду који су запослене колегинице уложиле током трајања породиљског одсуства.

---

¹⁸ „Сл. гласник РС“, бр. 16/2002, 115/2005 и 107/2009.

¹⁹ Чл. 70. ст. 8. Закона о високом образовању, „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017.

²⁰ <http://rs.n1info.com/a360733/Vesti/Vesti/Zakon-o-rodnoj-ravnopravnosti-jos-na-cekaniu.html>
Приступљено: 3.4.2018.

²¹ Чл. 31. ст. 1. Закона о родној равноправности, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/300817/300817> Приступљено: 3.4.2018.

²² Мишљење Поверенице за заштиту равноправности, бр. 07-00-9/2016-02, датум: 18.2.2016.

4. Закључак

Представљени пример праксе неравноправности наставница и сарадница по основу њиховог својства породила истовремено је индикатор две чињенице: како недовољно развијене свести о значењу и значају принципа једнакости у разматраном сегменту научно-истраживачког деловања, тако и неправилне примене релевантних правних прописа. Аутор је мишљења да је основано од високошколских установа очекивати да буду авангардни репрезенти доследног уважавања равноправности међу појединкама и појединцима, због чега анализирани пример додатно оптерећује неповољно стање друштвене антидискриминаторне свести.

Системска решења правног поретка Републике Србије у области забране дискриминације пружају довољно основа да се у пракси њихове примене редукују повреде принципа једнакости. Уставом Републике Србије и Законом о забрани дискриминације формулисани су основни и примарни принципи, који су додатно разрађени низом других законских прописа, чији део је и представљен у спроведеном истраживању. Наше уверење о неоправданом и неравноправном третману наставница и сарадница у статусу породила додатно је мотивисано и схватањем о суштини академске слободе и слободе научно-истраживачког деловања. Јер, овај вид слободе подразумева нерестриктиван простор истраживачког, интелектуалног и идејног дејствовања свих припадница и припадника високошколских установа, што подразумева и одговарајућу мотивисаност да се делује у оквиру институционализоване групе истраживача једне високошколске установе. Чињеница прихватања резултата научно-истраживачког напора колегицима које су породиле без уједначеног и равноправног финансијског вредновања постигнутог резултата представља парадокс мање или више прикривеног дискриминаторног односа.

И, коначно, а узгредно запажање на рачун нормативне мреже правних прописа у Србији којима су регулисани проблеми у области заштите равноправности. Приметан је толики број антидискриминаторних правних норми, које су лоциране како у законима са специјалном антидискриминаторном садржином, тако и у многобројним другим законима којима се регулишу различите врсте друштвених односа. Овакво стање носи са собом и ризик отежане примене, уколико се не успостави конзистентност у односима између различитих законских прописа и њихове регулативе истих друштвених односа. С обзиром на очекивање да ће у наредном периоду коначно бити донет и Закон о родној равноправности, аутор је мишљења да би било целисходно размотрити могућност интегративне номотехничке законске регулисаности неколико кључних закона, како би се олакшао и сам процес правилне примене принципа забране дискриминације.

*Srđan Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, Univeristy of Kragujevac*

AN EXAMPLE OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN ON MATERNITY LEAVE IN SCIENTIFIC RESEARCH

Summary

This work analyzes the practice of disabling equal treatment of the scientific research done by teachers and associates in an example of a faculty institution. In an effort of making logical connections between factual description and relevant legal regulation, an attempt has been made in creating an argumentative impression in the necessity of changing the critiqued practice. The author deems no constitutional and lawful basis exists which could justify the evident discrimination. With the conducted research, it has been suggested to cease with such a practice in order to establish a system of complete equality in the sensitive field of maternity law so women recovering from childbirth are given equal treatment of their scientific research during maternity leave.

Key words: *maternity, higher education, scientific research, gender equality, discrimination.*

Литература

- Ђорђевић, С., Палевић, М., *Заштита људских права*, Крагујевац, 2017.
Устав Републике Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006.
Закон о равноправности полова, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.
Закон о финансијској подршци породицама са децом "Сл. гласник РС", бр. 16/2002, 115/2005 и 107/2009.
Закон о високом образовању, “Сл. гласник РС”, бр. 88/2017.
Родна равноправност (приручник за предаваче), Republic of Slovenia, Ministry of Foreign Affairs, Mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije, priredila: A. Ramšak, [http:// www.ijp.rs/uploads/editor/joined_document.pdf](http://www.ijp.rs/uploads/editor/joined_document.pdf).
Нацрт Закона о родној равноправности, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/300817/300817-vest15.html>
<http://rs.n1info.com/a360733/Vesti/Vesti/Zakon-o-rodnoj-ravnopravnosti-jos-na-cekanju.html>
Мишљење Поверенице за заштиту равноправности, бр. 07-00-9/2016-02, датум: 18.2.2016.